

بطلان مطلق و بطلان نسبی

در نظام حقوق خصوصی ایران

با ارائه بحث تطبیقی در حقوق فرانسه و انگلستان

تألیف

دکتر پرویز نوین

عضو هیأت علمی دانشگاه

سرشناسه: نوین، پرویز، ۱۳۱۶
عنوان و نام پدیدآور: بطلان مطلق و بطلان نسبی در نظام حقوقی ایران.
مشخصات نشر: تهران - انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری: ۱۱۴ ص
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۴-۴۸-۸
وضعیت فهرست نویسی: فیپای مختصر
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۸۴۹۶۴

کتابخانه گنج دانش

خیابان باب همایون، شماره ۳۶ تلفن ۳۳۱۱۰۵۷۵
خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین شماره ۳۱۴ تلفن ۶۶۴۹۲۱۹۶

بطلان مطلق و بطلان نسبی

دکتر پرویز نوین

چاپ اول - ۱۳۹۴ - تیراژ: ۵۰۰ جلد

لیتوگرافی: ترنج رایانه - چاپ رهنما - صحافی کیمیا

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۴-۴۸-۸ ISBN 978 - 600 - 6244 - 48 - 8

قیمت: ۷/۰۰۰ تومان

فصل اول

انحلال عقد - بطلان - واژه‌های مشابه و همتراز

۱	- ورود به مطلب Introduction:
۵	مبحث اول - انحلال عقد Dissolution of Contract:
۷	مبحث دوم - عقد باطل Void - Nullity
۱۰	مبحث سوم - عقد غیر نافذ...
۱۲	ایراد اول...
۱۴	ایراد دوم...
۱۸	مبحث چهارم - بطلان مطلق و بطلان نسبی (بحث در کلیات) Absolute nullity & Relative Nullity
۲۰	نظم عمومی Public Order
۲۳	عفت عمومی Public Decency
۲۴	اخلاق حسنه Good Behavior
۲۵	مبحث پنجم - بطلان نسبی Relative Nullity

فصل دوم

نهاد بطلان و فسخ در نظام حقوقی اروپا

۲۹	مبحث اول - بطلان Void
۲۹	- در انگلستان
۳۱	قرارداد ازدواج
۳۳	قرارداد قابل ابطال Voidable
۳۳	رجوع از قرارداد Rescission
۳۵	رد قرارداد
۳۶	فسخ قرارداد Annulment
۳۸	مبحث دوم - بطلان

۳۸	□ - در فرانسه
۳۹	- توافق Agreement
۴۳	مبحث سوم - شرایط اساسی برای اعتبار توافق‌ها
۴۳	رضا
۴۶	اشتباه
۴۹	اکراه و تدلیس
۵۰	غبن
۵۲	موضوع مورد تعهد
۵۴	علت
۵۸	مبحث چهارم - سایر موارد انحلال عقد در حقوق فرانسه
۵۸	سوم - عقود تشریفاتی Formal Contracts
۶۰	چهارم - قرارداد با مجبورین Mentally Disordered
۶۳	پنجم - انحلال قضائی قرارداد Judicial Dissolution
۶۵	ششم - فسخ در حقوق فرانسه Annulment
۶۹	هفتم - شرط فاسخ Conditional Subsequent

فصل سوم

مصادیق و موارد بطلان نسبی

در حقوق خصوصی ایران

۷۱	ورود به مطلب
۷۳	مبحث اول - بطلان مطلق و بطلان نسبی (بحث تفصیلی)
۸۰	مبحث دوم - عقد غیرنافذ و بطلان نسبی
۸۴	مبحث سوم - بطلان نسبی در قانون مدنی ایران
۹۹	مبحث چهارم - بطلان نسبی در قانون تجارت
۱۱۳	سایر آثار منتشره از همین نویسنده

پیشگفتار

کتاب حاضر در سه فصل و به شرح زیر تدوین یافته است:

فصل اول - مسائل کلی و عمومی درباره واژه‌هایی چون انحلال، بطلان، عدم نفوذ و فسخ.

فصل دوم - قواعد و مقررات حقوقی در انگلستان و فرانسه در زمینه مسائل فوق.

فصل سوم - مصادیق و موارد بطلان نسبی در قانون مدنی و قانون تجارت ایران.

محور اساسی در این کتاب عبارت است از تشریح و کالبدشکافی نهادی در حقوق خصوصی ما که از نظرها دور و مغفول مانده است، یعنی بطلان نسبی، که بایستی و بالاخره زمانی آشکار و تشریح می‌شد. هدف از کتبی که بدین روال نوشته می‌شود سنت‌شکنی و طرد مفاهیم حقوقی کلاسیک نیست، هدف طرح مسائل جدید و به روز و پر کردن خلاءها و نقیصه‌ها است.

و هدف آن است که اگر ما بتوانیم به جای به کارگیری تنها واژه (بطلان) در حقوق، از دو عبارت بطلان مطلق یا ذاتی و بطلان نسبی یا عقد با قابلیت ابطال استفاده کنیم و این عبارات داخل در متن دادنامه‌ها یا آراء قضائی بشوند، می‌تواند تأثیر شگرفی بر روابط حقوقی مردم و حقوق طرفین و متداعیین در دادگاه‌ها داشته باشد.

سؤال اساسی این است که چگونه و کی این تغییرات می‌تواند صورت گیرد؟

از طریق قانون‌گذاری جدید و یا رویه قضائی جدید؟

اما به هر صورت، ورود و استفاده از این دو مفهوم جدید، خود یک تغییر بنیادی و اساسی قلمداد می‌شود. و بخصوص آنکه نهادی چون «عقد غیرنافذ» در نظام حقوقی ما، کاملاً متروک و مهجور افتاده است و به ندرت در آراء قضائی دیده می‌شود و بحث

آن فقط در کتب درسی مطرح است.

اکنون قرن بیست و یکم است. به قانون مدنی سال ۱۳۰۷ بدون آنکه آن را دستکاری کنیم، نباید اکتفا کرد. با الحاق اصلاحیه‌های متناسب روز، این کار امکان‌پذیر است. همان کاری که فرانسوی‌ها در قانون مدنی سال ۱۸۰۴ ناپلئون کرده‌اند و همان کاری که انگلیسی‌ها از طریق قانون‌گذارهای جدید، در قلمرو حقوق (کامن‌لا) و (حقوق انصاف) می‌نمایند. بر این کتاب می‌توان ایراد کرد که چرا منابع و مأخذ آن آنقدر محدود و مقید است؟ شاید به این ایراد بتوان این گونه پاسخ داد که موضوع این مقاله یا کتاب حاضر، اولین گامی است که در این زمینه برداشته می‌شود و مسبوق به سابقه‌ای نیست. باید کار از نقطه‌ای شروع می‌شد. به هر صورت منابع موجود در متن کتاب آورده شده‌اند.

بدیهی است که همکاران گرامی دامنه و قلمرو کار را، با نقدهای سازنده خود ادامه خواهند داد، اعم از اینکه با نوشته‌های این کتاب موافق باشند یا مخالف.

در خاتمه لازم می‌دانم از زحمات ناشر محترم، جناب آقای علیرضا گنج‌دانش تشکر نمایم. قطعاً بدون عنایات و توجهات ایشان، این کتاب به جامعه حقوقی عرضه نمی‌گردید. مؤلف، ناشر محترم و خواننده گرامی کار یکدیگر را تکمیل می‌کنند. مثلی است که سه وجه آن با همکاری ساخته می‌شود.

دکتر پرویز نوین

بهار ۱۳۹۴